

ALYTAUS SENAMIESČIO PRADINĖS MOKYKLOS ĮTRAUKIOJO UGDYMO MODELIS

I SKYRIUS BENDRIOS NUOSTATOS

1. **Alytaus Senamiesčio pradinės mokyklos įtraukiojo ugdymo modelis (toliau – ĮUM) tikslas** – sutelkti mokyklos bendruomenę bendram darbui, kad kiekvienas mokinyas patirtų mokymosi sėkmę ir būtų pasirengęs toliau mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą. ĮUM parengtas vadovaujantis Booth bei Ainscow (2002, 2016) sukurtu įtraukiojo ugdymo modeliu ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei Tūkstantmečio mokyklų programos išleistomis Universalaus dizaino gairėmis.

2. ĮUM siekiama:

2.1. įtraukiojo ugdymo ir dėmesio kiekvienam vaikui bei nuolatinės jo / jos mokymosi pažangos;

2.2. geros mokinių savijautos bei mokymosi motyvacijos;

2.3. motyvuotų ir kompetentingų mokytojų;

2.4. saugios ir palankios mokymosi aplinkos bei mokyklos kultūros;

2.5. stiprių mokyklos bendruomenių.

3. ĮUM vartojamos sąvokos:

Universalus dizainas mokymuisi (UDM) – tai mokslo įrodymais pagrįsta ugdymo prieiga, pripažįstanti individualius mokinių skirtumus ir suteikianti visiems vienodas galimybes pasiekti sėkmę per lanksčių ugdymo tikslų, ugdymo metodų, priemonių, mokinių pasiekimų vertinimo būdų taikymą, vadovaujantis nuostata: pateikti įvairių būdų mokiniams (-ėms) sudominti; pateikti įvairių būdų žinioms suprasti ir operuoti jomis; pateikti įvairių būdų savivaldžiai mokymosi veiklai ir rezultatams pademonstruoti. Tai ugdymo prieiga, lengvinanti įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą ir stiprinanti jo tvarumą formaliuoju ir neformaliuoju būdu visuose švietimo lygiuose.

Įtraukusis ugdymas reiškia mokyklos gebėjimą priimti visus besimokančiuosius, nepaisant jokių individualių ypatybių, mokymosi kliūčių ir sunkumų, ir užtikrinti visų mokinių efektyvų ugdymąsi.

Specialieji ugdymosi poreikiai (toliau – SUP) – pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių. Specialieji ugdymosi poreikiai – tai individualių ugdymosi poreikių grupė.

Ugdymosi barjerai – dėl riboto ugdymo turinio prieinamumo, mokymo ir pasiekimų vertinimo metodų, mokinių turimų žinių ar gebėjimų stokos, individualių mokinių savybių atsirandantys barjerai pasiekti numatytų ugdymosi tikslų.

Pastoliai ugdyme – tai priemonių, ugdymo būdų, nukreipiančių klausimų ir kitų laikinos paramos priemonių pasiūlymas mokiniams ir mokinėms, sudarant sąlygas savarankiškai pasiekti numatytą ugdymosi tikslą.

II SKYRIUS

ĮTRAUKIOJO UGDYMO DIMENSIJOS

4. Remiantis Booth bei Ainscow sukurtu įtraukiojo ugdymo modeliu, mokyklos kaita įtraukiojo ugdymo link vyksta trijose tarpusavyje susijusiose dimensijose: įtraukiojo ugdymo kultūros, įtraukiojo ugdymo politikos, įtraukiojo ugdymo praktikos. Įtraukiojo ugdymo kultūros dimensijoje kuriama saugi, visus priimanti ir bendradarbiaujanti bendruomenė, kurioje kiekvienas jaučiasi vertingas. Siekiama, kad įtraukiojo ugdymo vertybės būtų žinomos ir suprantamos visiems mokyklos darbuotojams, mokiniams, tėvams, jomis būtų dalijamasi.

5. Įtraukiojo ugdymo kultūros dimensija apima:

5.1. mokyklos bendruomenės, kurioje kiekvienas narys jaučiasi priimtas ir svarbus, mokiniai padeda vienas kitam, darbuotojai bendradarbiauja tarpusavyje, vyrauja pagarbos vienas kitam atmosfera, mokyklos ir tėvų / globėjų partnerystė, mokyklos ir švietimo administratorių / steigėjų bendradarbiavimas, o vietos bendruomenė įtraukiama į mokyklos gyvenimą, kūrimą;

5.2. įtraukiojo ugdymo vertybių puoselėjimą, kai bendruomenėje vyrauja aukšti lūkesčiai kiekvienam mokiniui, vadovai, mokyklos darbuotojai, mokiniai ir tėvai / globėjai aptaria ir dalijasi įtraukiojo ugdymo filosofija, kiekvienas mokinytis yra vertingas ir vertinamas, mokyklos darbuotojų ir mokinių santykiai grįsti žmogiškosiomis vertybėmis, mokyklos darbuotojai siekia pašalinti bet kokias sėkmingo mokymosi ir dalyvavimo ugdyme kliūtis, mokykla siekia išvengti bet kokios diskriminacijos, yra sukurta skaidri / teisinga darbuotojų skyrimo ir skatinimo sistema.

6. *Įtraukiojo ugdymo politikos* dimensijos įgyvendinimas reiškia, kad įtraukiojo ugdymo idėjas įtvirtinti siekiama visuose mokyklos dokumentuose. Mokykloje vykdoma politika, skatinanti kiekvieno įsitraukimą ir dalyvavimą nuo pat pirmos tapimo bendruomenės nariu dienos. Pokyčiai strategiškai planuojami. Bet kokia pagalba teikiama vadovaujantis įtraukties principais. Įtraukiojo ugdymo politikos dimensija apima:

6.1. mokyklos prieinamumą ir atvirumą kiekvienam besimokančiajam, kai vengiama bet kokios selekcijos ir segregacijos apraiškų; veiklos organizuojamos neskirstant besimokančiųjų pagal gebėjimus, pasiekimus, negalias, lytį ir pan.; kiekvienam mokiniui pritaikoma fizinė aplinka, veikia sukurta paramos naujokams sistema;

6.2. pagalbą įvairovei, kuri reiškia kiekvieno besimokančiojo individualumo ir galimybių pripažinimą, reikalingos pagalbos sistemos, mažinančios mokymosi kliūtis, sukūrimą ir jos koordinavimą, savivertės ir pasitikėjimo savimi skatinimo politiką, pozityvaus elgesio skatinimo sistemos taikymą ir patyčių prevenciją, mokyklos nelankymo priežasčių ieškojimą ir šalinimą, į įtraukujį ugdymą orientuotą profesinį tobulėjimą.

7. *Įtraukiojo ugdymo praktika* – tai kasdienės situacijos, atspindinčios mokyklos kultūrą ir politiką. Pamokos planuojamos ir vedamos, atsižvelgiant į besimokančiųjų įvairovę. Mokiniai – aktyvūs ugdymosi proceso dalyviai visuose jo etapuose. Atrandami ir panaudojami visi galimi materialieji ir žmogiškieji išteklių, skatinantys mokymąsi ir dalyvavimą. Įtraukiojo ugdymo praktika siejama su:

7.1. mokymosi organizavimu, ypatingą dėmesį skiriant personalizuoto mokymosi planavimui, užtikrinant kiekvieno besimokančiojo įsitraukimą ir dalyvavimą, vaiko mokymąsi aktyviai mokytis, įvairovės pažinimą ir skatinimą, mokinių pagalbą vienas kitam, visų bendradarbiavimą, kiekvieno mokinio įsitraukimą į neformalias veiklas;

7.2. išteklių mobilizavimu, kai galimi mokymosi išteklių, užtikrinantys kiekvieno dalyvavimą ir mokymąsi, yra visiems vienodai prieinami, o mokinių skirtybės (tokios, kaip: kalba, amžius, pasiekimai, kultūrinė patirtis, negalia) pripažįstamos ir panaudojamos ugdymo procese kaip išteklių, taip pat aktyviai pasitelkiami išoriniai (žmogiškieji, materialieji) išteklių.

8. Įtraukiojo ugdymo dimensijos detali struktūra pagal Booth ir Ainscow įtraukiojo ugdymo vertinimo indeksą:

I. MOKYKLOS KULTŪRA	
1.	Bendruomenės kūrimas
1.1.	Priėmimas
1.2.	Pagalba vienas kitam
1.3.	Mokytojų bendradarbiavimas
1.4.	Pagarbus bendravimas
1.5.	Mokyklos ir tėvų partnerystė
1.6.	Mokyklos ir jos steigėjo bendradarbiavimas
1.7.	Vietos bendruomenės įtraukimas
2.	Įtraukiojo ugdymo vertybių puoselėjimas
2.1.	Aukšti lūkesčiai kiekvieno pasiekimams
2.2.	Dalijimasis įtraukiojo ugdymo vertybėmis ir filosofija
2.3.	Nelygstama vertė
2.4.	Bendražmogiški santykiai
2.5.	Kliūčių šalinimas
2.6.	Diskriminacijos vengimas
II. MOKYKLOS POLITIKA	
1	Mokyklos atvirumas ir prieinamumas
1.1.	Personalo politikos skaidrumas
1.2.	Pagalba naujam darbuotojui
1.3.	Mokyklos atvirumas mokinių įvairovei
1.4.	Fizinės aplinkos prieinamumas
1.5.	Pagalba naujam mokiniui
1.6.	Heterogeninis grupavimas
2.	Pagalba įvairovei

2.1.	Mokyklos nelankymo priežasčių ieškojimas ir šalinimas
2.2.	Įtraukiojo ugdymo kompetencijų plėtra
2.3.	Etiketizavimo, kategorizavimo vengimas
2.4.	Dalyvavimą skatinanti pagalba SUP mokiniams
2.5.	Pagalba dvikalbiams, daugiakalbiams mokiniams
2.6.	Emocinė parama
2.7.	Pozityvaus elgesio skatinimas vs bausmių sistema
2.8.	Mokymosi kliūčių šalinimas
2.9.	Patyčių prevencija
III. MOKYKLOS PRAKTIKA	
1.	Mokymosi organizavimas
1.1.	Personalizuoto mokymosi planavimas
1.2.	Kiekvieno įsitraukimas ir dalyvavimas
1.3.	Įvairovės pažinimas ir skatinimas
1.4.	Vaiko mokymas aktyviai mokytis
1.5.	Mokinių pagalba vienas kitam ir mokymasis bendradarbiaujant
1.6.	Kiekvieno pažangą skatinantis vertinimas
1.7.	Pozityvų elgesį skatinančios taisyklės
1.8.	Mokytojų bendradarbiavimas
1.9.	Inkliuzinė švietimo pagalba
1.10.	Asmeninę pažangą skatinantys namų darbai
1.11.	Įvairi popamokinė veikla
2.	Išteklių mobilizavimas
2.1.	Skirtybės – ištekliai
2.2.	Stiprybės – ištekliai
2.3.	Išteklių paieška
2.4.	Išteklių įvairovė ir prieinamumas
2.5.	Efektyvus išteklių naudojimas

9. Siekiant įtraukijį ugdymą įtvirtinančių pokyčių mokyklos veiklos praktikoje, ugdomoji veikla siejama su universaliu dizainu mokymuisi bei laikomasi šių principų:

9.1. užtikrinama atsakinga ir įsipareigojusi lyderystė, kurios dėka siekiama kurti įtraukiojo ugdymo kultūrą, politiką ir praktiką įvairiais lygmenimis ir visose mokyklos aplinkose: bendraujant ir mokantis klasėje, bendraujant su tėvais, neformaliose veiklose, darbuotojų susitikimuose ir kt.;

9.2. laikomasi holistinio požiūrio į asmenį ir ugdymą, kuriuo siekiama pažinti kiekvieną besimokantįjį ir identifikuoti jo gebėjimus, naudoti juos atskleidžiant asmeninį potencialą, personalizuojant ugdymą;

9.3. garantuojamas informacijos prieinamumas;

9.4. siekiama užtikrinti fizinių aplinkų prieinamumą;

9.5. kuriama mokymuisi draugiška aplinka, kurioje kiekvienas jaučiasi saugus, priimtas, sulaukia pagalbos, yra skatinamas mokytis ir išreikšti save;

9.6. diferencijuojamas, individualizuojamas, personalizuojamas ugdymas;

9.7. kiekvienam suteikiama pagalba, atsižvelgiant į individualius besimokančiojo poreikius, sudarant mokytojams galimybę tobulinti kompetenciją įtraukiojo ugdymo srityje, mokantis vieniems iš kitų bendradarbiavimo ir problemų sprendimo procesuose;

9.8. efektyvus reikalingų išteklių valdymas.

III SKYRIUS

UNIVERSALIAUS DIZAINO MOKYMUISI PRIEIGOS KONSTRUKTAS

10. UDM prieiga grindžiama principu, kad:

10.1. mokinių įvairovė yra natūralus reiškinys. Pripažįstama, kad visi mokiniai ir mokinės yra unikalūs ir pasižymi individualiais skirtumais. Šie skirtumai gali būti susiję su informacijos apdorojimo gebėjimais, jau turimais įgūdžiais, raidos, sveikatos arba kultūriniais ypatumais. Pripažįstant šiuos skirtumus, mokymosi sėkmė apibrėžiama asmenine mokinių pažanga;

10.2. mokinių įvairovė yra nenuspėjama. Nors visi mokiniai yra unikalūs, turi ir bendrų bruožų: suvokimą, atmintį, gebėjimą išlaikyti dėmesį, intelektą, emocijas ar elgesį. Individualūs mokinių intelektinės veiklos skirtumai yra numatomi ugdymo kontekste pagal bendresnius požymius: informacijos suvokimo būdus ir greitį, jos supratimo lygį, mokinių aktyvumą, jų interesus ir kt.;

10.3. mokymosi barjerai yra ugdymosi aplinkoje. Ugdymo aplinka suprantama kaip proceso, priemonių ir mokymosi aplinkos visuma. Laikantis nuostatos, jog visi besimokantieji unikalūs ir kad mokymosi skirtumus lemia individualūs poreikiai, susiję ne vien tik su negalia ar specialiaisiais ugdymosi poreikiais, tampa akivaizdu, jog standartinė ugdymo aplinka, modeliuojama vidutinio mokinio (-ės) charakteristikos pagrindu, kuria kliūtis sėkmingai mokytis.

11. UDM ugdymo požymiai:

11.1. ugdymo aktualizavimas remiantis mokinių patirtimi yra vienas iš esminių jo veikimo komponentų;

11.2. ugdymo organizavimas yra nukreiptas į mokinių skatinimą būti aktyviais dalyviais: kontekstualizuoti mokymosi tikslus savo patirties ir interesų pagrindu, pasirinkti veiklos būdus ir priemones, apmąstyti rezultatus;

11.3. bendradarbiavimo kultūra realizuojama sukuriant ugdymo dalyvių bendradarbiavimui palankią aplinką, siūlant pastolius galimiems barjerams įveikti.

12. **Priimant sprendimus dėl ugdymo organizavimo vadovaujamosi šiais principais:**

Skirtingos įtraukimo ir sudominimo priemonės bei būdai	Skirtingos priemonės ir būdai informacijai pristatyti	Skirtingos veiklos ir žinojimo raiškos priemonės ir būdai
Emociniai tinklai Kodėl mokausi?	Pažinimo tinklai Ko mokausi?	Strateguojantys tikslai Kaip mokausi?

Motyvavimas veikti		
<p>Pasiūlomi skirtingi būdai sudominimui: skatinamas individualus pasirinkimas ir mokinių savarankiškumas; akcentuojamas mokymosi veiklos aktualumas, vertė ir autentiškumas; mažinamos rizikos ir blaškantys faktoriai.</p>	<p>Pasiūlomi skirtingi būdai suvokti: pasiūloma prisitaikyti skaitmeninius informacijos pateikimo būdus; pasiūlomos alternatyvos garsinei medžiagai; pasiūlomos alternatyvos vizualinei medžiagai.</p>	<p>Pasiūlomos skirtingos galimybės fiziniams veiksams atlikti: varijuojama įvairiais metodais, susijusiais su atsaku į aplinką; optimizuojama prieiga prie pagalbinių įrankių ir technologijų.</p>
Veikla		
<p>Pasiūlomi skirtingi būdai išlaikyti savarankišką mokinių pastangas ir jų atkaklumą: primenama apie pradinį tikslą ir jo svarbą, varijuojama resursais ir keliamais reikalavimais, kad būtų optimizuotas iššūkis, puoselėjamas mokinių bendruomenės ir tarpusavio bendradarbiavimas, grįžtamojo ryšio, orientuoto į geriausią asmeninį rezultatą, suteikimas.</p>	<p>Pasiūlomi skirtingi būdai kalbai ir simboliams suprasti: paaiškinamas vartojamas žodynas ir simboliai, sintaksė ir struktūra, padedama suprasti tekstą, matematinus veiksmus ir simbolius, ugdomoji medžiaga iliustruojama skirtingomis medijomis.</p>	<p>Pasiūlomos skirtingos galimybės saviraiškai ir komunikacijai: pasitelkiamos įvairios medijos komunikacijai, pasiūloma mokiniams įvairių medijų mokomajai medžiagai konstruoti ir pateikti, ugdomi mokinių gebėjimai remiantis skirtingais pastolių taikymo lygiais.</p>
Įsisavinimas		
<p>Pasiūlomi skirtingi būdai savireguliacijai: akcentuojami lūkesčiai ir įsitikinimai, kurie skatina motyvaciją; padedama vystyti savireguliacijos įgūdžius ir strategijas; skatinamas mokinių įsivertinimas ir refleksija.</p>	<p>Pasiūlomi skirtingi būdai giliau suprasti: aktyvuojamos mokinių jau turimos žinios, padedančios suprasti temą; paryškunami pasikartojimai, svarbios vietos, reikšmingos idėjos ir santykiai; teikiama pagalba informacijos apdorojimo ir vizualizacijos proceso metu; išnaudojamos žinių perkėlimo galimybės.</p>	<p>Pasiūlomos skirtingos galimybės valdomosioms funkcijoms atlikti: padedama mokiniams kelti tinkamus tikslus; padedama planuoti ir vystyti mokymosi strategijas; parodoma, kaip tinkamai valdyti, sisteminti informaciją ir resursus; ugdomas mokinių gebėjimus stebėti savo progresą.</p>

IV SKYRIUS MOKYMOŠI BARJERAI IR JŲ ĮVEIKIMAS

13. Barjerai ugdymosi procese suprantami kaip ugdymo tikslai, organizavimo metodai ar būdai bei naudojamos priemonės, kurie neatitinka mokinių grupės ar konkretaus mokinio ar mokinės poreikių ir trukdo kokybiškai dalyvauti mokymosi procesuose. UDM priegioje organizuojamas ugdymas yra nukreiptas į tokių barjerų numatymą ir pašalinimą anksčiau, nei mokinys (-ė) su jais susidurs.

14. Ugdymosi barjerai skirstomi į tris grupes: įgūdžių, programos ir individualius:

14.1. įgūdžių barjerų kyla dėl mokinių įgūdžių stokos tam tikrai ugdymosi veiklai atlikti;

14.2. programos barjerų – dėl riboto ugdymo programos prieinamumo mokiniams ir mokinėms;

14.3. individualių – dėl ugdymo proceso ir mokinių ypatingų poreikių, kylančių dėl funkcinių sutrikimų ar negalios, neatitikties.

15. Barjerų įveikimui siūlomi pastoliai ir paramos priemonės.

V SKYRIUS

PAMOKOS PLANAVIMAS UDM PRIEGIOJE

16. Planuojant pamoką apmąstoma, kokioje klasėje bus organizuojama pamoka, mokinių mokymosi ypatumus bei galimi jų lūkesčiai ir interesai.

17. Pamokos, pamokos ciklo planavimo seka (priedas Nr. 1):

17.1. **uždavinio (tiksl) formulavimas** - visiems mokiniams keliamas vienas uždavinys (tikslas), tačiau jo pasiekimo lygmuo, mokymosi būdai ir naudojamos priemonės gali būti skirtingos. Apgalvojama, kaip bus aptartas uždavinys su mokiniais, kaip bus paskatinama įsitraukti į uždavinio formulavimą, jo apmąstymą, aktualizuojant jį mokinių veiklą ir interesų kontekstuose, kaip bus paskatinama išreikšti savo įžvalgas dėl temos aktualumo ir jos analizės, kaip bus suskaidomas uždavinys į dalis, kurios leis jo siekti asmeniškai prieinamu lygmeniu;

17.2. **rezultato numatymas** – įvardijama, kokio rezultato tikimasi iš mokinių: kokias žinias jie turės pademonstruoti, kokiais būdais tai padarys;

17.3. **mokymosi barjerų ir pastolių numatymas** – galimi barjerai ir jų įveikimui skirti pastoliai, numatomi apsvarstant mokinių mokymosi ypatumus;

17.4. **būdų numatymas motyvavimui veikti** – įvairių būdų mokinių įsitraukimui į nagrinėjamą temą numatymas;

17.5. **būdų numatymas nagrinėjamo turinio atskleidimui** – įvairių būdų nagrinėjamos temos supratimui numatymas;

17.6. **veiklų numatymas žinių demonstravimui** – mokytojas leidžia pasirinkti mokymosi veiklą iš kelių siūlomų, kurią atlikdami mokiniai ir mokinės išsikels tikslą, numatys įgyvendinimo žingsnius, stebės pažangą;

17.7. **refleksija** – būdų numatymas mokinių refleksijai apie dalyvavimą, mokymosi patirtis, sėkmes ir nesėkmes bei jų priežastis.

18. UDM principais organizuojamas ugdymo procesas leidžia įvertinti besimokančiuosius pasitelkus įvairius būdus. Informatyviausias iš jų – formuojamasis vertinimas, vykdomas sistemingai ir kasdien mokymosi proceso metu. Jį papildo

apibendrinamasis vertinimas, įvertinant mokinio (-ės) rezultatus programos reikalavimų kontekste. Taip pat stebima asmeninė mokinio (-ės) pažanga, reguliariai fiksuojant pasiekimus.

19. Pamokos planui įsivertinti siūloma atsakyti į savirefleksijos klausimus (priedas Nr. 2).

VI SKYRIUS

UNIVERSALI MOKYMOSI APLINKA

20. Ugdymosi aplinka suvokiama kaip fizinių erdvių, ugdyme taikomų priemonių bei mokymosi procese besiformuojančių santykių makro- ir mikroklimato visuma.

21. Mokyklos mokymosi aplinka kuriama vadovaujantis šiais universalios mokymosi aplinkos aspektais:

21.1. galimybė patekti į fizinę erdvę;

21.2. mokymosi erdvės aspektai:

21.2.1. fizinė erdvė: komfortas (temperatūra, apšvietimas, triukšmas, sėdimų vietų išdėstymas; prieinamumas (judėjimo takai, galimybė mokiniams ir mokinėms matyti, girdėti);

21.2.2. virtuali erdvė: sinchroninio ir asinchroninio mokymosi galimybė, įvairios mokinių (ir mokytojo) tarpusavio sąveikos ir bendravimo galimybės; platus veiklų pasirinkimas: skirtingi įrenginiai, vaidmenys, virtualios erdvės;

21.3. socialinis ir emocinis klasės klimatas (draugiškas ir saugus visiems): patogus ir saugus dalijimasis idėjomis ir nuomonėmis, įsitraukimo skatinimas ir palaikymas, klasės valdymo strategija;

21.4. mokinių sąveika mokymosi metu (klasėje ir už jos ribų):

21.4.1. bendravimo kalba, priemonės ir strategijos: diskusijų, mąstymo ir sprendimų žemėlapių bei schemų naudojimas;

21.4.2. grupavimo galimybės: darbas individualiai, poromis, mažomis grupėmis;

21.4.3. tinkami naudoti, įvairūs ir aktualūs mokymosi išteklių.

21.5. mokymosi patirtis:

21.5.1. mokymosi veiklų orientavimas į mokinių poreikius ir domėjimosi lauką;

21.5.2. lanksti ir (arba) lengvai pritaikoma patirtis;

21.5.3. pripažįstamas mokinių pasirinkimas;

21.5.4. įvairūs formatai ir galimybės įsitraukti į veiklą ir reikštis.

21.6. vertinimo veikla ir priemonės: įvairūs vertinimo ir įsivertinimo formatai, aiškūs kriterijai, suderinta su mokymosi tikslais ir pažangos stebėjimu;

21.7. technologijų naudojimas ir prieinamumas;

21.8. mokytojo bendravimas su mokiniais: mokytojo(s) vieta ir laikas klasėje, mokytojo(s) mobilumas klasėje, pasiekiamumas klasėje ir už jos ribų, vartojama kalba ir terminologija, sąveika su besimokančiais bei pagalba.

VII SKYRIUS

ĮJUM EFEKTYVUMO ĮSIVERTINIMAS

ĮUM efektyvumas ir įtraukiojo ugdymo kokybė įsivertinama atliekant įtraukiojo ugdymo vertinimo tyrimą pagal Booth bei Ainscow sukurtą įtraukiojo ugdymo vertinimo instrumentą.

Tyrimo tikslas – įvertinti mokyklos veiklą pagal įtraukiojo ugdymo 3 dimensijas: politika, kultūra ir praktika.

Tyrimo paskirtis: mokyklos veiklos analizė įtraukiojo ugdymo srityje leis, remiantis mokinių, jų tėvų ir pedagogų nuomone, įsivertinti mokyklos įtraukiojo ugdymo kokybę bei nusimatyti konkrečius sprendimus bei siekiamus pokyčius dėl įtraukiojo ugdymo plėtotės.

Tyrimo metodas – tęstinis kartotinis tyrimas taikant anketinę apklausą. Pirmasis matavimas atliktas 2022 m. kovo mėnesį prieš įtraukujį ugdymą stiprinančio pokyčio mokykloje planavimą, antrasis bus atliktas – 2024 m. lapkričio mėnesį, trečiasis – 2026 m. lapkritį.

Tyrimo imtis. Pirmojo ir antrojo matavimo imtys nėra susiję, t. y. nėra galimybės įvertinti, kaip keitėsi kiekvieno respondento pateikiami įtraukiojo ugdymo situacijos vertinimai, vertinami visuminiai mokyklos kultūros, politikos ir praktikos, diegiant įtraukujį ugdymą, pokyčiai.

Tyrimo duomenų rinkimo metodas. Duomenys rinkti virtualiu būdu, apklausiant 3 – 4 klasių mokinius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) ir pedagogus. Kiekybiniai apklausos duomenys susisteminti taikant aprašomosios statistikos metodus.

Tyrimo instrumentų sandara. Remiantis įtraukiojo ugdymo nuostatomis ir Booth, Ainscow (2002) įtraukiojo ugdymo modeliu, įtraukiojo ugdymo charakteristikos mokykloje matuojamos trijose tarpusavyje susijusiose dimensijose: 1) įtraukiojo ugdymo kultūros kūrimo; 2) įtraukiojo ugdymo politikos įgyvendinimo; 3) įtraukiojo ugdymo praktikos realizavimo.

Iš viso pagrindinę anketos mokiniams dalį sudaro 39 teiginiai, tėvams – 34 teiginiai, mokytojams – 60 teiginių. Savo pritarimą ar nepritarimą kiekvienam teiginiui respondentai galėjo išreikšti pasirinkdami vieną iš atsakymo variantų: visiškai sutinku, ko gero sutinku, ko gero nesutinku, visiškai nesutinku.

Įtraukiojo ugdymo savybių matavimo skalės (3 priedas). Siekiant atskleisti įtraukiojo ugdymo giluminę struktūrą, išskirtos panašių, vieną įtraukiojo ugdymo savybę išreiškiančių teiginių grupės – faktoriai. Susumuojant respondentų atsakymus į panašių teiginių grupes sudarytos skalės, leidžiančios matuoti įtraukiojo ugdymo raiškos situaciją mokykloje.

UGDOMOSIOS VEIKLOS PLANAVIMAS

Data -

Klasė -

Pamoka -

Tema -

Planavimo etapai	Veikla	Pastabos
Uždavinio formulavimas		
Rezultato numatymas		
Galimų barjerų ir pastolių numatymas		
Būdai motyvavimui veikti		
Būdai nagrinėjamo turinio atskleidimui		
Veiklų numatymas žinių demonstravimui		
Refleksija		

**Universalus dizaino mokymuisi principų taikymas pamokoje –
savirefleksijos klausimai**

1. Pažinkite savo mokinius	<i>Paklauskite savęs:</i> Ką aš žinau apie savo mokinius? Kokios jų turimos ankstesnes žinios ir patirtys? Kokie jų konkretūs poreikiai, pageidavimai? Kokie jų kultūros, kalbos ir tapatybės skirtumai? Kokios jų stiprybės ir pomėgiai? Kokiu būdu jie mėgsta mokytis? Kas gali turėti įtakos mokymuisi? Ką žinau apie kontekstą ir aplinką? Kokie metodai tinka geriausiai, kuriems mokiniams?
2. Aiškūs ir pamatuojami tikslai	<i>Paklauskite savęs:</i> Koks yra veiklos tikslas? Mokymosi tikslai kelia iššūkius ir motyvuoja? Ar rezultatas yra pamatuojamas? Kaip atrodo sėkmė? Kokie yra vertinimo, sėkmės kriterijai? Kaip veiklos tikslą ir uždavinius pristatysiu mokiniams? Ar galime sudaryti sąlygas tikslą išsikelti kartu su mokiniais? Ar išraiškai pakanka lankstumo?
3. Mokymosi barjerų numatymas	<i>Paklauskite savęs:</i> Ar pats tikslas gali lemti kliūtis? (ugdymo organizavimo ir rezultatų neatitiktis) Ar gali būti kliūčių naudojamų priemonių taikyme? Ar gali būti barjerai aiškinant medžiagą? (Žodžiu, raštu, vaizdu ir pan.) Ar gali būti barjerai vertinime? (rašytinis, žodinis, planavimo ir pan.) Ar yra barjerų kontekste/mokymosi aplinkoje? (Vieta, grupavimas, triukšmo lygis). Ar parama teikiama kiekvienam mokiniui, kuris susiduria su mokymosi kliūtimis?
4. Įvairovė	<i>Paklauskite savęs:</i> Kokius mokymo metodus, išteklius, priemones, patirtis galime integruoti į mokymosi aplinką ir pasiūlyti visiems? Ar turinį pasiruošiau pateikti keliais būdais? Ar tikslingai naudoju interaktyvią mokymosi medžiagą? Ar sudarau galimybę mokytis iš skaitmeninio turinio? Ar naują informaciją susieju su anksčiau išmoktu turiniu? Ar priemonės stiprina vaikų išradingumą ir žingeidumą? Ar sudarau galimybę pasirinkti priimtinausias mokymosi priemones?

5. Mokymosi būdų įvairovė	<p><i>Paklauskite savęs:</i></p> <p>Ar yra būdų fiziniam veikimui? Ar mokiniams sudaromos sąlygos mokytis bendradarbiaujant, kartu tariantis arba individualiai? Ar yra priemonių skirtingo lygmens pagalbai? Ar yra priemonių tikslui išsikelti, strategijai vystyti, savęs vertinimui? Ar Jūs suteikėte mokiniams galimybę įvairiais būdais pademonstruoti sėkmę?</p>
6. Vertinimas ir refleksija	<p><i>Paklauskite savęs:</i></p> <p>Ar pamokos pabaigoje sugrįžtama prie uždavinio? Ar mokiniai vertinami pagal pateiktus vertinimo kriterijus? Ar yra priemonių savęs vertinimui? Ar teikiama pagalba mokiniams įsivertinti savo ar grupės darbą? Ar vertinimas stiprina strateguojantį ir tikslo siekiantį mokinį? Ar laiku ir tinkamai teikiamas grįžtamasis ryšys skatina ir užtikrina mokinių pažangą?</p>

*Klaipėdos Vitės progimnazijos medžiaga

ĮTRAUKIOJO UGDYMO VERTINIMO TYRIMO ANKETA

Faktoriaus pavadinimas	Vertinamieji teiginiai	Įvertis iš 4 galimų
1. Įtraukiojo ugdymo kultūra		
2. Įtraukiojo ugdymo politika		
3. Įtraukiojo ugdymo praktika		
Bendras 3 dimensijų (kultūra, politika, praktikas) vidurkis		

TĖVŲ (GLOBĖJŲ) ANKETA

Faktoriaus pavadinimas	Vertinamieji teiginiai	Įvertis iš 4 galimų
1. Įtraukiojo ugdymo kultūra		
Pagarbos ir pagalbos kultūra mokykloje	Mano vaikui patinka eiti į mokyklą	
	Mokykloje vaikai skatinami džiaugtis savo ir kitų darbais, pasiekimais	
	Mokykloje mokiniai ir mokytojai vieni su kitais elgiasi pagarbiai	
	Mokykla daro viską, kad nebūtų patyčių	
	Per paskutinius 2 mėnesius iš mano vaiko mokykloje niekas nesijuokė, nesišaipė	
	Mano vaikas per paskutinius 2 mėnesius mokykloje nesityčiojo, nesijuokė, nesišaipė iš kitų mokinių	
	Mokykla sėkmingai sprendžia mokinių elgesio problemas	
Pagalba įvairovei	Mokykla moko vaikus suprasti ir priimti vaikus iš šeimų, kurios gyvena kitaip, nei mes (kito socialinio statuso, tikėjimo, rasės ir kt.)	
	Mokykloje visada suteikiama specialistų pagalba (spec. pedagogo, logopedo, socialinio pedagogo ir kt.) mokiniams, kuriems jos reikia	
	Mokykla siekia padėti kiekvienam mokymosi ar elgesio sunkumų turinčiam vaikui	
2. Įtraukiojo ugdymo politika		
Tėvų priėmimas ir įtraukimas	Aš jaučiuosi laukiamas (-a) mokykloje	
	Tėvai yra įtraukiami į mokyklos gyvenimą, veiklas. Mokytojai kviečia ir skatina aktyviai dalyvauti mokyklos, klasės veiklose	

	Mokykla siekia, kad naujai atvykę mokiniai ir jų tėvai jaustųsi priimti, emociškai saugūs	
	Aš dalyvauju mokytojų organizuojamuose individualiuose pokalbiuose dėl vaiko pažangos ar kitais klausimais	
	Individualūs susitikimai aptariant vaiko pažangą padeda gerinti mokymosi rezultatus	
	Jeigu nebūtų apribojimų dėl COVID-19 pandemijos, aš norėčiau, kad mokykloje būtų inicijuotos įvairesnės bendravimo su tėvais formos (klubai, popietės, bendri žygiai ir pan.)	
Lygios galimybės kiekvienam mokiniui	Mokytojai stengiasi vienodai gerai dirbti su visais vaikais, nepriklausomai nuo jų gebėjimų	
	Mokykloje atsižvelgiama į vaiko nuomonę	
	Mokykloje siekiama padėti kiekvienam mokymosi ar elgesio sunkumų turinčiam vaikui	
	Mokytojai padeda mano vaikui pažinti jo gabumus	
3. Įtraukiojo ugdymo praktika		
Kryptingas ugdymas ir pagalba	Mokytojai padeda mano vaikui pažinti jo gabumus	
	Su mano vaiku aptariamos jo mokymosi sėkmės	
	Mokytojai mano vaikui padeda siekti geriausio rezultato	
	Kai mano vaikui kyla sunkumų, mokytojai suteikia pagalbą	
	Mokytojai leidžia vaikams klysti ir išbandyti. Mokytojai skatina nebijoti klaidų, o iš jų mokytis	
	Per pamokas mano vaikas turi galimybę pasirinkti įvairaus sudėtingumo užduotis	
	Mokytojų padedamas mano vaikas mokosi įsivertinti savo pažangą	
	Skiriami namų darbai ar kitos papildomos užduotys mano vaikui padeda siekti geresnių rezultatų	
	Mokytojai mokydami vaikus, derina savo veiksmus tarpusavyje (namų darbų užduočių kiekis, projektiniai darbai)	
	Kai ugdymas organizuojamas nuotoliniu būdu, mano vaikui sekasi	
	Mokykloje mano vaikas gauna suprantamą informaciją apie tolesnio mokymosi ir profesijos pasirinkimo galimybes	
	Mano vaiką tenkina mokykloje esanti būrelių pasiūla	

MOKYTOJŲ ANKETA

Faktoriaus pavadinimas	Vertinamieji teiginiai	Įvertis iš 4 galimų
1. Įtraukiojo ugdymo kultūra		
Kiekvieno mokinio pripažinimas ir priėmimas	Mokykloje vyrauja nuomonė, kad kiekvienas mokinys yra pajėgus mokytis ir daug pasiekti	
	Mūsų mokykloje atsižvelgiama į mokinių nuomonę ir siūlomas idėjas	
	Mūsų mokykloje yra įprasta kiekvieną vaiką apdovanoti už kokį nors asmeninį pasiekimą	
	Mūsų mokykloje mokytojai gerbia kiekvieną mokinį	
	Mūsų mokykloje nuolat galvojama, kaip erdves geriau pritaikyti skirtingų poreikių mokiniui	
	Mūsų mokykloje mokiniai noriai padeda vieni kitiems. Mokiniai džiaugiasi net ir nedideliais vienas kito pasiekimais	
Pagarba mokinių įvairovei	Mokykloje užtikrinama, kad tiek mergaitės, tiek berniukai turėtų vienodas galimybes pasireikšti, mokytis jiems tinkamu būdu	
	Visi mokytojai pritaria, kad mokyklai svarbus kiekvienas vaikas ir kiekvienam turi būti suteikta reikalinga pagalba	
	Mokykloje įprasta su mokiniais, tėvais, pedagogais kalbėtis apie mokinių įvairovę, pagarbą bei pagalbą vienas kitam	
Palankaus mikroklімato kūrimas	Mūsų mokykloje vadovai pagarbiai elgiasi su visais mokytojais ir kitais darbuotojais	
	Mūsų mokykloje mokytojai visada sulaukia paramos ir emocinio palaikymo iš kolegų	
Patyčios	Mokykloje man dažnai tenka spręsti mokinių tarpusavio santykių problemas (patyčias, įžeidinėjimus, kitus skriaudimo atvejus)	
Tėvų įtraukimas	Dauguma tėvų aktyviai dalyvauja vaiko ugdyme, tariasi, siūlo idėjų	
	Mokykloje mokytojų ir tėvų susitikimai, aptariant vaiko pažangą, gerina mokymosi rezultatus	
Soc. partnerių įtraukimas	Mokykla įtraukia įvairius socialinius partnerius į mokyklos veiklą	
Išoriniai mokymosi trukdžiai	Vaiko mokymosi sunkumus dažniausiai lemia nepalanki šeimos aplinka	
	Mūsų mokykloje įmanoma pasiekti kiekvieno vaiko pažangos	
	Mūsų mokykloje mokytojams dažnai netrūksta laiko bendradarbiavimui	

	Mokykloje netrūksta laiko analizuoti, kas trukdo mokytis konkrečiam vaikui	
Elitizmo skatinimas	Mokykloje labiausiai vertinami ir gerbiami ne tik mokiniai, kurie gali atstovauti mokyklą, garsinti jos vardą olimpiadose ir konkursuose	
	Klasėse ir koridoriuose neeksponuojami tik geriausi mokinių darbai, projektai	
2. Įtraukiojo ugdymo politika		
Valstybės reglamentuojamos pagalbos vaikui politikos įgyvendinimas	Mūsų mokykloje efektyviai veikia specialiosios pedagoginės, psichologinės ir socialinės pagalbos mokiniui sistema	
	Mokiniui reikalinga pagalba suteikiama nelaukiant formalių PPT, vaiko gerovės komisijos išvadų	
	Mūsų mokykloje vykdoma patyčių prevencija yra efektyvi	
	Mūsų mokykloje yra vieninga kiekvieno mokinio individualios pažangos vertinimo sistema	
Vidinė mokyklos politika	Mūsų mokykloje drausmės palaikymo politika daugiau remiasi pozityvaus elgesio skatinimu nei bausmėmis	
	Visa bendruomenė (mokiniai, tėvai, mokytojai ir kiti darbuotojai) žino, kas yra patyčios, kaip jas atpažinti ir į ką kreiptis pagalbos	
Skaidri personalo politika	Krūvis mokytojams mūsų mokykloje skirstomas skaidriai	
	Mūsų mokykloje veikia paramos naujam darbuotojui sistema	
Dėmesys SUP mokinių įtraukčiai	Mūsų mokykloje specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai aktyviai įsitraukia į užklasines veiklas	
	Mokykla nesiekia, kad elgesio problemų turintys mokiniai paliktų mokyklą	
	Mokyklos administracija skatina mokytojus rinktis seminarus apie įtraukįjį ugdymą	
Individualizavimas sprendžiant mokinių problemas	Mūsų mokykloje mokinio elgesio problemų sprendimas - nėra konkretaus mokytojo reikalas (nesudėtinga sulaukti kitų pagalbos)	
	Mokyklos pagalbos vaikui politika orientuota labiau orientuota į prevenciją nei „gaisrų gesinimą“	
3. Įtraukiojo ugdymo praktika		
Pagarba skirtybėms ir	Manau, kad kuo klasėje yra daugiau įvairesnių vaikų (iš skirtingų socialinių, kultūrinių aplinkų, skirtingų gebėjimų), tuo geriau	

įvairovės palaikymas	Savo pamokose darbą grupėse visada organizuoju taip, kad grupę sudarytų įvairių gebėjimų mokiniai	
	Mano pamokose mokiniai dažnai mokosi bendradarbiaudami porose ir grupėse	
	Mano mokiniai padeda vieni kitiems po pamokų	
	Mūsų mokykloje, nepaisant mokinio gebėjimų, kiekvienas įtraukiamas į bendras klasės ar mokyklos menines, sportines ir kt. veiklas	
Ugdymo personalizavimas	Planuodamas pamoką numatau, kaip įtraukti kiekvieną mokinį	
	Turiu laiko tikrinti ir kaskart pamokoje aptarti kiekvieno vaiko atliktas užduotis	
	Ruošdamasis pamokai parengiu skirtingo lygio užduotis ir numatau galimybes mokytis skirtingais būdais	
	Mano vertinimo sistema padeda kiekvienam mokiniui daryti pažangą	
	Man pavyksta pasitelkti virtualias platformas ar kitas IKT programėles užduotims diferencijuoti	
	Mokiniai, kai sunku, patys paprašo pagalbos	
	Mokytojams pakanka priemonių personalizuotam mokymuisi organizuoti	
Mano pamokoje silpnesni mokiniai dažnai nespėja ar nesugeba atlikti užduočių		
Įvairus mokymasis	Mokykloje įprasta vesti pamokas bibliotekoje, gamtoje, muziejuje, įmonėse ir t. t.	
	Mokykloje įprasta, kad pamokose dalyvauja įdomūs, aktualią mokymosi temai patirtį	
Elgesio problemų sprendimas	Manau, kad mokinių elgesio problemas turi išsispręsti ne tik pats mokytojas	
	Mano mokiniai laikosi susitarimų ir klasės taisyklių	
	Mano mokiniams sekasi analizuoti ir planuoti savo mokymąsi	
Mokytojų profesinė bendrystė	Bet kada galiu paprašyti kolegų profesinės pagalbos	
	Mokykloje yra numatytas laikas mokytojams kartu analizuoti kiekvieno mokinio pažangą, planuoti tolesnį jo mokymąsi	
	Mokykloje įprasta stebėti kitų kolegų pamokas	
	Kartu su manimi pamokoje dirbantis mokytojo padėjėjas padeda ne tik specialiųjų poreikių turintiems, bet ir kitiems mokiniams	

Formalus tradicinis mokymas	Klasėje nėra mokinių, su kuriais kiti vengia kartu dirbti	
	Aptariant mokymosi pasiekimus, mokinius neskatinu lygiuotis į geriausiai besimokančiuosius	
	Namų darbams nedažnai skiriu tai, ko mokiniai nespėjo atlikti klasėje	

MOKINIŲ (3-4 kl.) ANKETA

Faktoriaus pavadinimas	Vertinamieji teiginiai	Įvertis iš 4 galimų
1. Įtraukiojo ugdymo kultūra		
Pagalba mokiniui	Kai susiduriu su sunkumais atlikdamas užduotį, prašau mokytojo pagalbos	
	Mokytojai skatina nebijoti klaidų, iš jų mokytis	
	Mano mokytoja visada padeda teisingai išspręsti kilusius konfliktus	
	Mokytoja nesibara, jei suklystu ar ko nors nemoku	
	Klasės ir dalykų mokytojai suderina užduočių kiekius, namų darbus	
Dėmesys vaiko asmenybei	Jei aš praleidžiu pamokas, mano mokytoja visada paklausia, kas man buvo nutikę	
	Kai man negera, esu nusiminęs, mokykloje sulaukiu suaugusiųjų pagalbos	
	Man patinka mūsų klasės mokytoja	
	Aš jaučiuosi svarbus (i) mokytojai	
	Mano klasės mokytojai aš patinku	
	Mano mokytojai įdomu, kuo aš domiuosi ir ką aš veikiu laisvalaikiu	
	Mokytojai išklauso mano nuomonę, į ją atsižvelgia	
Bendraamžių pagalba	Aš padedu klasės draugams, kai jiems kyla sunkumų	
	Pamokose mes padedame vieni kitiems	
	Mokykloje/ klasėje aš turiu gerų draugų	
Patyčios	Mano klasėje nėra vaikų, kurie prasivardžiuoja.	
	Nebūna, kad vaikai iš manęs tyčiojasi	
	Telefonu negaunu įžeidžiančių žinučių	
	Kiti mokiniai manęs nestumdo ar kitaip neskriaudžia	
	Jei iš manęs tyčiojasi, aš pasakau mokytojams	
	Jeigu kas nors blogai elgiasi, mokytoja tuoj pat reaguoja ir sustabdo	
	Mokykloje mokiniai ir mokytojai vieni su kitais elgiasi pagarbiai	
	Nebuvo, kad aš pasityčiočiau ar kitaip nuskriausčiau kitą vaiką	

2. Įtraukiojo ugdymo politika		
Gyvenimas mokykloje	Mokykloje vaikai skatinami džiaugtis savo ir kitų darbais, pasiekimais	
	Mokykloje yra jaukių ir patogių vietų prisėsti, pabūti	
	Mokytojai kviečia ir skatina aktyviai dalyvauti mokyklos, klasės veiklose	
	Mūsų klasės taisyklės yra teisingos	
	Pertraukų metu man yra ką veikti mokykloje	
3. Įtraukiojo ugdymo praktika		
Aktyvus mokymasis	Kartu su mokytoja aptariame, ką turiu išmokti artimiausiu metu	
	Mokytojai kviečia ir skatina aktyviai dalyvauti mokyklos, klasės veiklose	
	Mokydamiesi mes dažnai naudojame kompiuterius, planšetes (kartais telefonus)	
	Mokytoja skiria namų darbus daryti kartu su klasės draugu/-e	
	Mokykloje kalbame apie žmonių įvairovę pasaulyje (pvz. su negalia, juodaodžius, įvairių tikėjimų)	
Vidinė motyvacija	Man įdomu tai, ko mokausi mokykloje	
Įsitraukimas į mokymosi procesą	Aš esu dalyvavęs (-usi) individualiame susitikime - pokalbyje su mokytoja aptariant mokymosi pažangą	
	Dažnai padarau daugiau negu užduota	
	Kai mokytoja aiškina, negalvoju apie kitus dalykus, nesvajoju	
Mokymosi sėkmė	Sunkias užduotis aš stengiuosi padaryti, nenusirašau	
	Klasėje visuomet spėju atlikti pateiktas užduotis	
	Tai, ko mokausi, man nėra per sunku	